

Janusz Stalmierski

Ul. Obłoków 8m1
71-493 Szczecin, Zachodniopomorskie
Telefon: +48 600 37 94 37; +48 91 426 17 72
Adres e-mail: stalmierski@data.pl;
stalmierski@gmail.com

Szczecin, dnia 23 sierpnia 2016 roku

Prof. dr hab.
Janusz Stalmierski
Akademia Muzyczna im. I. J. Paderewskiego
w Poznaniu

Recenzja pracy doktorskiej Aleksandry Tomaszewskiej pt. *Poemat na orkiestrę symfoniczną*

Zlecniodawca recenzji

Wydział Kompozycji, Interpretacji, Edukacji i Jazzu Akademii Muzycznej im. Karola Szymanowskiego w Katowicach. Zlecenie zostało podjęte na podstawie ustawy z dnia 14.03.2003 roku tekst jednolity o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65, poz. 595 ze zmianami Dz. U. z dnia 27.07.2005 roku nr 164, poz. 1365, art. 14 ust. 2 pkt. 2).

Dotyczy

Uchwały Rady **Wydziału Kompozycji, Interpretacji, Edukacji i Jazzu** z dnia 3 lipca 2014 roku w sprawie wszczęcia, na wniosek Pani mgr **Aleksandry Tomaszewskiej**, przewodu na stopień doktora sztuk muzycznych w dyscyplinie artystycznej **kompozycja i teoria muzyki**.

W świetle ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki tekst jednolity (Dz. U. nr 65, poz. 595, ze zmianami Dz. U. nr 164, poz. 1365 z dnia 27.07.2005 roku, art. 6 ust. 1, 3) Rada **Wydziału Kompozycji, Interpretacji, Edukacji i Jazzu** posiada uprawnienia do prowadzenia przewodu na stopień doktora w dziedzinie sztuk muzycznych w dyscyplinie artystycznej **kompozycja i teoria muzyki**.

Liczba uprawnionych członków Rady Wydziału wynosi 19 osób. Na posiedzeniu obecnych było 17 uprawnionych członków Rady Wydziału, co stanowi quorum. Oddano 16 głosów ważnych: 16 za wszczęciem przewodu doktorskiego, przy 1 głosie nieważnym. Głosów wstrzymujących się i przeciwnych nie było.

Dziekan Wydziału w osobnym piśmie przesłał mi decyzję o wyznaczeniu mojej osoby na recenzenta pracy doktorskiej **Pani mgr Aleksandry Tomaszewskiej pt. *Poemat na orkiestrę symfoniczną***. Do pisma dołączone zostały następujące dokumenty:

- uchwała z dnia 3 lipca 2014 roku o wszczęciu przewodu doktorskiego
- uchwała z dnia 3 lipca 2014 roku o wyznaczeniu promotora pracy doktorskiej kandydatki
- uchwały z dnia 26 marca 2015 roku o wyznaczeniu dwóch recenzentów przewodu doktorskiego
- protokoły komisji skrutacyjnych z przeprowadzonych głosowań 3 lipca 2014 i 26 marca 2015 roku
- opinia promotora na temat pracy doktorskiej
- autorskie streszczenie pracy doktorskiej
- lista obecności członków Rady Wydziału
- lista członków Rady Wydziału zaliczanych do minimum kadrowego w dyscyplinie artystycznej kompozycja i teoria muzyki

Podstawowe informacje o kandydatce

Aleksandra Tomaszewska urodziła się 16 sierpnia 1983 roku w Elblągu. W roku 2007 ukończyła Akademię Muzyczną im. Karola Szymanowskiego w Katowicach na kierunku Jazz i Muzyka Estradowa w zakresie kompozycji i aranżacji w klasie profesora Andrzeja Zubka. W ramach programu stypendialnego Sokrates – Erasmus studiowała również kompozycję w klasie profesora Edwarda Partyki na Uniwersytecie Muzyki i Sztuk Dramatycznych w Grazu w Austrii. Obecnie związana jest pracą dydaktyczną z Akademią Muzyczną im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku, gdzie prowadzi zajęcia z propedeutyki kompozycji, kompozycji i aranżacji, harmonii pop-music i bigbandu.

Jest laureatką kilku konkursów. Otrzymała m.in. Grand Prix na konkursie kompozytorskim „Komeda Jazz Festival” oraz Nagrodę Specjalną Radia Gdańsk za kompozycję na bigband pt. „Q-Eight-Zero-Seven” w roku 2009. W roku 2011 w kolejnej już edycji konkursu „Komeda Jazz Festival” zdobyła pierwszą nagrodę ex aequo za kompozycję „Absolution”, którą nagrała z Bigbandem Północnoniemieckiej Rozgłośni Radiowej w Hamburgu. Nagranie było rezultatem/wynikiem stypendium, jakie Aleksandra Tomaszewska otrzymała od Fundacji „My Polish Heart”.

Jako aranżerka i pianistka współpracuje z Lorą Szafran oraz Anną Serafińską. Jej aranżacje rejestrowała Telewizja Polska a można je było usłyszeć m.in. na koncercie z okazji wręczania nagród polskim kombatantom w warszawskich Ogrodach Prezydenckich w 2005 roku czy na koncercie „Niemen Naszej Pamięci” w Opolu 2007 roku. Była również kierownikiem muzycznym, pianistką i kompozytorką na Festiwalu Kultury Żydowskiej „Warszawa Singera” w 2008 roku. Od kilku lat, wraz z zespołem, występuje na Letnim Festiwalu Piwnicy pod Baranami. W roku 2011 wraz z muzykami Maciejem Grzywaczem, Sebastianem Kuchczyńskim, Michałem Kapczukiem oraz muzykami Big-Bendu NDR brała udział w Jazz Berlin Fest. Natomiast w roku 2013 na „Jazz Jantar Festival” w Gdańsku miał miejsce premierowy koncert międzynarodowego Oktetu Aleksandry Tomaszewskiej z udziałem muzyków Big-Bandu NDR.

W roku 2014 Doktorantka – jako aranżerka, pianistka i dyrygentka – brała udział w kilku ważnych wydarzeniach artystycznych m.in. w koncercie w ramach „Dni Elbląga” z okazji 777 urodzin miasta, w koncercie Sekstetu Aleksandry Tomaszewskiej na Międzynarodowym Festiwalu Jazzowym w Gdańsku, w koncercie Big-Bandu festiwalowego „Sopot” w ramach Sopot Jazz Festival. W lipcu 2014 Kompozytorka kończy pracę nad aranżacjami muzyki filmowej Johna Williama i Abła Korzeniowskiego pisanyymi na potrzeby Polskiej Młodej Filharmonii „Zwierciadło”, które zostały wykonane przez PMF pod dyrekcją Adama Klocka na początku sierpnia 2014 w Parku Starego Browaru w Poznaniu, w ramach Festiwalu Dwa Brzegi w Kazimierzu Dolnym i w amfiteatrze w Łazienkach Królewskich w Warszawie.

25 października 2015 w sali NOSPR w Katowicach odbył się koncert w ramach I Zadaszek Jazzowych, na którym wykonano trzy kompozycje Aleksandry Tomaszewskiej „Green Tea” i „Sakura” będące oryginalnymi utworami Autorki oraz „Suite japońską” opartą na tematach Adama Pierończyka a zaaranżowaną na zespół jazzowy i orkiestrę symfoniczną.

Ocena pracy doktorskiej

Praca doktorska Pani Aleksandry Tomaszewskiej pt. *Poemat na orkiestrę symfoniczną*, składa się z dzieła artystycznego w postaci partytury oraz opisu pracy doktorskiej, stanowiących łącznie pracę pod wspomnianym tytułem.

Dzieło artystyczne stanowi prawie dziesięciominutowa kompozycja na orkiestrę symfoniczną o rozszerzonym składzie instrumentalnym m. in. o potrójne drzewo. Forma utworu budowana jest dość swobodnie na zasadzie zestawiania obok siebie różnych odcinków, choć ta różność nie ma charakteru zdecydowanego. Jest ona budowana techniką wariacyjną, a ta maluje obraz – w przeważającej mierze – izomorficzny. Motywika fraz i tematów opiera się na bardzo podobnych schematach melodyczno-rytmiczno-harmonicznych, które tworzą zlewającą się, jednolitą aurę dźwiękową. Autorka sprawnie operuje techniką pracy motywicznej, techniką kontrapunktu z różnorodnymi imitacjami oraz paralelizmami harmonicznymi. Przesuwane równolegle, skomplikowane struktury dźwiękowe tworzą „ciężką i gęstą masę” orkiestrową. W konsekwencji otrzymujemy muzykę dość jednorodną w swoim wyrazie. Zatem, idea

kontrastu materializuje się przede wszystkim na płaszczyźnie różnicowania dynamiki z jednej strony, i na szukaniu różnorodności instrumentacyjnej, z drugiej.

Myślę, że to ciekawa muzyka. Z pewnością zawiera w sobie potężny ładunek emocjonalny. Czasami majestatyczność czy masywność brzmienia są nazbyt intensywne, zbyt długo eksponowane, tworząc uczucie znużenia, czy poczucie natrętności. Według mnie, przeważa tutti orkiestrowe, dlatego – jak miemam – dużego znaczenia nabierają nieliczne odcinki o bardzo zredukowanym instrumentarium a także pauzy generalne. Liczne współbrzmienia bazujące na akordzie zwiększonym budują aurę „chłodnych, w pewnym sensie zamkniętych przestrzeni”. Odnoszę wrażenie jakby ta skumulowana, intensywna, wewnętrzna energia brzmieniowa próbowała wydostać się na zewnątrz, ujść, wyzwolić się. Takie uwolnienie – według mojej oceny – jednak nie następuje. Autorka pozostaje konsekwentnie – i wierzę, że świadomie – w nakreślonym wcześniej zamkniętym kręgu dźwiękowej przestrzeni. Końcowe takty pozostawiają mnie w poczuciu dziwnego „zawieszenia”, oraz z nieśmiało cisnącym się na usta pytaniem – ... i co dalej?

Przeglądając partyturę wynotowałem kilka kwestii o wyjaśnienie których, chciałbym prosić Doktorantkę. Otóż,

- wykaz instrumentarium na stronie wstępnej jak i na pierwszej stronie partytury zapisany jest w języku polskim. Natomiast, skróty instrumentów na pozostałych stronach są zapisane w języku angielskim. Dlaczego?

- jeden z głosów orkiestrowych nosi nazwę „perkusja”. O jakie instrumenty chodzi? W trakcie trwania tej partii nie ma informacji jaki instrument ma grać dany fragment?

- w partyturze brak oznaczeń interpretacyjnych, choćby tych ogólnych zapisywanych zazwyczaj przy zmianach tempa czy metrum. Myślę, że to bardzo ważne dla wykonawców. Ważne również dla twórcy, ponieważ, w pewnym sensie, kompozytor może skierować wykonawcę w stronę właściwej interpretacji.

- w wykazie instrumentów podane są dwie harfy, natomiast w partyturze występują tylko harfa pierwsza. Przeglądając partię harfy muszę stwierdzić, że Autorka – delikatnie mówiąc – nie ma chyba zbyt dużego doświadczenia w pracy z fakturą harfową, ponieważ wiele „quasi harfowych” fraz zapisanych w partyturze to frazy „anty harfowe”, po prostu bardzo trudne lub wręcz, niewykonalne. Zauważyłem, że Kompozytorka dość często dwoi harfą partię fortepianu, i robi to bez względu na bardzo skomplikowaną chromatykę zawartą w partii fortepianu. To także może uczynić partię harfy niewykonalną. Myślę, że istota rzeczy tkwi w tym, iż harfa ma bardzo niewiele wspólnego z fortepianem, o czym, my kompozytorzy, bardzo często zapominamy.

Opis dzieła artystycznego składa się ze wstępu, dwóch rozdziałów, podsumowania, streszczenia pracy doktorskiej w języku polskim i angielskim, bibliografii, spisu źródeł internetowych, indeksu przykładów i dwóch płyt CD zawierających symulację audio dzieła artystycznego i elektroniczną wersję opisu pracy doktorskiej.

Wstęp został potraktowany przez autorkę dość osobliwie. Otóż, zamiast zwyczajowo stosowanego krótkiego opisu tezy i założeń pracy znajdujemy tu trzy wypowiedzi znanych twórców muzyki: Wojciecha Kilara, Artura Honeggera i Marii Schneider. Przy czym, cytowany W. Kilar – co wynika z samej treści – jest autorem tylko pierwszego fragmentu tego tekstu, kto zaś jest autorem drugiego fragmentu, tego Doktorantka nie podaje. Rozdział I zatytułowany „Muzyka programowa” zawiera podrozdział 1. *Poemat symfoniczny – geneza i charakterystyka gatunku* i podrozdział 2. *Dzieło artystyczne „Poemat na orkiestrę symfoniczną” – założenia formalne*, przy czym według spisu treści podrozdział ten zaczyna się na stronie 10, jednak w pracy umieszczony jest on na stronie 8. Zatem, mamy tutaj trochę chaosu. W rozdziale „Muzyka programowa” Autorka pisze o nurcie programowym w muzyce, o jego głównych założeniach w XIX i XX wieku. Podaje też kilka – moim zdaniem – właściwych przykładów, zwłaszcza symfonicznej muzyki programowej. Ciekawi mnie jednak, według jakiego klucza dobierane były owe przykłady? I jak mam rozumieć brak tak sztandarowego dzieła programowego jak „*Symfonia fantastyczna*” op. 14 Hectora Berlioz. W podrozdziale 2. *Dzieło artystyczne „Poemat na orkiestrę symfoniczną” – założenia formalne* pierwsza część tekstu traktuje nadal generalnie o poemacie symfonicznym i – moim zdaniem – powinna należeć do podrozdziału 1. *Poemat symfoniczny – geneza i charakterystyka gatunku*. W przeciwnym razie ta, umieszczona tutaj treść, jest nie na temat. Ta właściwa zaczyna się od strony 10., gdzie rzeczywiście Autorka pisze już o swoim poemacie na orkiestrę symfoniczną. Zatem, ponownie mamy tutaj do czynienia z jakimś dziwnym błędem, który należy skorygować.

W rozdziale II zatytułowanym „Poemat na orkiestrę symfoniczną – analiza elementów dzieła muzycznego” Doktorantka dość obszernie analizuje formę, melodykę i harmonię, metrykę i agogikę oraz sonorykę w swoim dziele artystycznym. Robi to bardzo sprawnie, z dużą dbałością pisze o najważniejszych kwestiach dotyczących istotnych współczynników napisanej przez siebie muzyki ilustrując to wieloma przykładami nutowymi oraz tabelą przedstawiającą strukturę formy. Najwięcej miejsca Autorka poświęca na analizę melodyczno-harmoniczną, konsekwentnie bada motywikę liniową jak i struktury wertykalne w świetle materiału dźwiękowego skal używanych, zwłaszcza, w muzyce jazzowej. Istotna jest również analiza wzajemnego wpływu na siebie elementów horyzontalnych i wertykalnych a także – jak pisze Kompozytorka – „autonomizacja harmoniki, która ma się stać podstawą nowego podejścia do organizacji materiału dźwiękowego. Jest wielce prawdopodobne, że to właśnie na tym polu można by zacząć poszukiwania owej, wspomnianej przez Doktorantkę, hybrydy łączącej współczesną symfonię ze współczesnym jazzem.

Pani Aleksandra Tomaszewska przedstawiła dzieło artystyczne, *Poemat na orkiestrę symfoniczną*, które z pewnością jest owocem jej wieloletnich badań i studiów. Jest ona jedną z tych młodych twórców, którzy próbują znaleźć jakąś wspólną płaszczyznę między tzw. muzyką współczesną a jazzem. Jej dotychczasowa twórczość wyraźnie na to wskazuje. Kompozytorka ma wiedzę, ma doświadczenie, a nade wszystko, ma ważne narzędzie, jakim jest naprawdę dobry warsztat kompozytorski, żeby efektywnie eksplorować obie wspomniane wyżej płaszczyzny. Dzieło artystyczne jest ciekawą próbą szukania pewnego wspólnego mianownika dla jazzu i muzyki współczesnej, który zakłada – jak myślę – wyważoną współzależność obu tych światów. Autorka jest młodą poszukującą kompozytorką i myślę, że to jest jej kolejny udany krok na drodze zmierzającej w stronę – jak pięknie pisze – „nowego horyzontu dla muzyki jazzowej i symfonicznej”.

Konkluzja

Niniejszym stwierdzam, że Doktorantka Pani Aleksandra Tomaszewska spełniła wymagania art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14. 03. 2003 roku. **Stawiam wniosek o przyjęcie jej pracy doktorskiej.**

Janusz Stalmierski

